

УДК 336.71 (477)

Карлін Микола,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
професор кафедри фінансів
м. Луцьк; ORCID ID 0000-0002-1421-1066
e-mail: karlin.lutsk@gmail.com

Борисюк Олена,
кандидат економічних наук, доцент,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк; ORCID ID: 0000-0002-9411-4118
e-mail: borisjuk.lena@vnu.edu.ua,

Звірко Анастасія,
здобувач вищої освіти спеціальності 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, ORCID ID: 0000-0001-7776-4461
e-mail: nastasia.09.nz@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-01-88-96>

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття аналізує сучасний стан банківської системи та банківських установ в Україні, як основний елемент фінансового ринку України та висвітлює ключові проблеми, що впливають на її функціонування та зміцнення їх фінансової безпеки. Розглядаються аспекти, такі як регулювання, ліквідність, кредитування, інновації та конкурентоспроможність в контексті досягнення безпекових цілей.

В роботі розглядаються основні напрями Стратегії Національного банку України до 2025 року. У статті ідентифіковано причини і наслідки проблем, а також сформульовано конкретні рекомендації та стратегії для подолання визначених загроз. Зокрема, акцентується увага на необхідності вдосконалення законодавчого регулювання, підвищення фінансової стійкості банків як фактора забезпечення їх фінансової безпеки, розвитку технологічних інновацій у банківській сфері та зміцнення конкурентоспроможності українських банків.

Дослідження прогнозує можливі перспективи розвитку банківських установ України на фінансовому ринку, враховуючи сучасні тенденції і виклики щодо забезпечення їх фінансової безпеки. Зокрема, з метою подолання загроз та ризиків розвитку банківської системи України та зміцнення їх фінансової безпеки в умовах воєнного стану, пропонується знизити вартість позичкового фінансування, обмежити обсяги депозитних сертифікатів НБУ, формувати депозитний портфель банків за рахунок довгострокових вкладів, зменшити обсяг непрацюючих кредитів, впроваджувати інноваційні технології та цифрові рішення, розвивати кібербезпеку тощо.

Ключові слова: банківська система, банківські установи, фінансовий ринок, фінансова безпека, банківська безпека, Національний банк України, банківські інновації.

Karlin Mykola,
doctor of economic sciences, professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Professor of the Department of Finance
Lutsk

Borysjuk Olena,
Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,

Department of Finance,

Zvirko Anastasiia,
Applicant of Higher Education, Faculty of Economics and Management,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF BANKING INSTITUTIONS IN THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF FINANCIAL SECURITY

The article analyzes the current state of the banking system and banking institutions in Ukraine as the main element of the financial market of Ukraine and highlights the key issues affecting its functioning and strengthening their financial security. It addresses aspects such as regulation, liquidity, credit, innovation, and competitiveness in the context of achieving security goals.

Adaptation to a rapidly changing economic landscape, the integration of cutting-edge technologies, and ensuring stability amidst global financial trends emerge as pivotal tasks for the banking sector. Exploring both the problems and prospects becomes imperative in defining the evolving face of Ukraine's banking system within a highly competitive financial environment.

The main objective is to determine the peculiarities of the development of banking Ukraine during the war, to single out the main problems and to define a system of measures to solve them.

The research reveals the main directions of functioning of the Strategy of the National Bank of Ukraine until 2025. The article examines the causes and consequences of the problems in detail, as well as provides specific recommendations and strategies for overcoming the identified difficulties. In particular, attention is focused on the need to improve legislative regulation, increase the financial stability of banks, develop technological innovations in the banking sector, and strengthen the competitiveness of Ukrainian banks. The article also predicts possible prospects for the development of the banking system of Ukraine in the financial market, taking into account modern trends and challenges.

The full-scale invasion of Russia on the territory of Ukraine became a test for the financial system of Ukraine, including the banking system of Ukraine, but it demonstrates high stability and adaptability. That is why today the identification of problems and prospects for the development of the banking sector is an important task for ensuring the efficient functioning of the economy as a whole and to ensure the financial security of banking institutions.

Keywords: banking system, banking institutions, financial market, financial security, banking safety, National Bank of Ukraine, banking innovations.

Постановка проблеми. На початку 2022 року Україна зіткнулася з новим безпрецедентним викликом: 24 лютого російська федерація розпочала повномасштабну військову агресію проти України. Це вплинуло на всю фінансову систему України, в тому числі на банківську, яка є одним із найважливіших її елементів. Банки продовжують свою діяльність, стараючись виконувати всі свої зобов'язання та відповідати економічним нормативам Національного банку України. Проте банківська система зазнала змін внаслідок специфічних обставин, що призвели до трансформацій у банківській інфраструктурі та вплинули на функціонування банківського ринку. Тому актуальним є аналіз сучасних викликів та можливостей для банківської системи України, сприяючи розумінню та вирішенню проблем, що стоять перед нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням функціонування та розвитку банківської системи у зарубіжній і вітчизняній літературі займався багато науковців, серед яких: Т. М. Халімона, Н. С. Прокопенко, В. М. Мирончук, І. В. Шепель, Н. С. Ситник, А. В. Сташишин, Н. З. Блащук-Девяткіна, Л. О. Петик та ін.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є визначення особливостей розвитку банківської України під час війни, виокремлення основних проблем та заходів для їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне функціонування кожного сегмента фінансового ринку призводить до оптимального функціонування всього фінансового сектору, який в свою чергу є важливою складовою будь-якої економіки. Одним із основних учасників фінансового

ринку є банківська система України, яка стикалася з різними кризами від самого свого створення. Однак у 2022 році в Україні почалися воєнні дії, що суттєво вплинули на всі аспекти нашого життя і, зокрема, на банківську систему. Незважаючи на ризики та проблеми, які виникли, банківські установи України поступово адаптувались до нових умов функціонування під час воєнного стану.

З метою гарантування надійності та стабільності функціонування банківської системи, 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України ухвалило рішення, визначене як постанова «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» №18 [1]. Цим документом встановлені основні принципи функціонування банків в умовах війни. Відповідно до цієї постанови, банки забезпечують безперервну роботу своїх відділень за умови відсутності загрози для життя та здоров'я населення.

Національний банк України був першим серед державних установ, який розробив нову інституційну Стратегію, сфокусовану на спротив російській агресії та відновлення країни. Після дворічного впровадження Стратегію Національного банку до 2025 року було змінено у 2023 році у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням росії. У новій Стратегії враховуються фактори впливу вторгнення росії на умови функціонування фінансової системи [2].

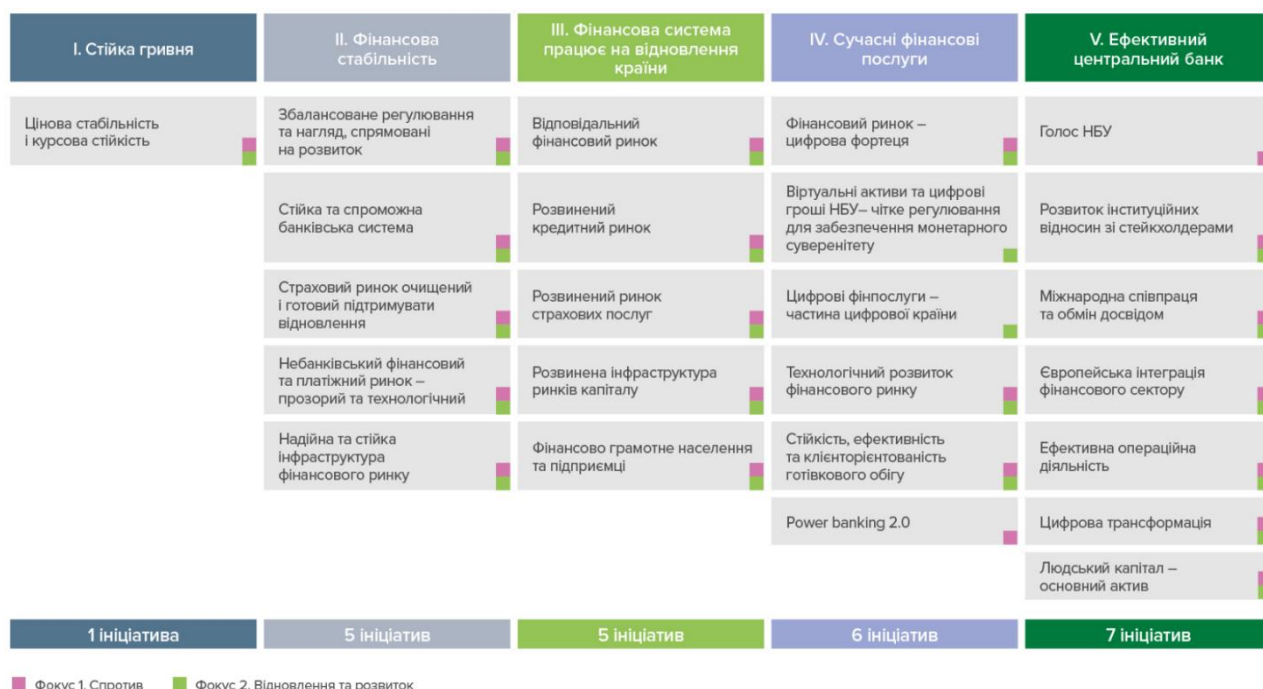

Рис. 1. Стратегічні цілі НБУ на 2023-2025 рр*.

*Джерело: [2]

Проблеми, які постали перед банківським сектором під час війни, викликали значні трансформації у його умовах функціонування. Розглянемо основні з них.

1. Скорочення кількості банків і їх відділень. З табл. 1 видно, що за аналізований період кількість діючих банків в Україні поступово скоротилась. У 2022 році зменшення кількості банків пов'язано із ліквідацією російських банківських установ: АТ «Міжнародний резервний банк» і ПАТ «Промінвестбанк», Банк «Форвард».

Також спостерігається зменшення відділень банків. За 2022 рік кількість підрозділів знизилась з 6685 до 5336. У III кварталі 2023 р. кількість структурних підрозділів банків зменшилася на 55 за рахунок відділень банків, що залишили ринок і становила 5093 од. Найпомітнішим скороченням було у Харківській, Дніпропетровській областях та місті Києві (рис. 1). Найбільше відділень із діючих банків закрит Укрсиббанк (-8), а відкрив – Райффайзен (+5).

Таблиця 1. Кількість банків в банківській системі України в 2020-2023 рр. од.

Показник \ Роки	2020	2021	2022	2023	I кв. 2023	II кв. 2023	III кв. 2023	Зміна (2022/2021)
Платоспроможні	73	71	67	64	65	65	63	-4
Державні, у т.ч. Приват банк	5	4	4	4	4	4	5	0
Іноземні	20	20	16	14	15	14	14	-4
Приватні	48	47	47	46	46	46	44	0

Джерело: складено за даними Національного банку України [3]

Низька	0-11
Менша за середню	11-12
Більша за середню	12-14
Висока	14-28
Україна	5093*/12

Рис. 1. Діючі структурні підрозділи банків в окремих регіонах на 01.10.2023, од./од. на 100 000 осіб населення

Джерело: складено автором на основі [4]

Скорочення відділень банків безпосередньо впливає на доступ населення та підприємств до фінансових послуг. Зменшення кількості фізичних відділень призводить до обмеження можливостей клієнтів отримати кредити, використовувати банківські картки та здійснювати інші операції.

Переорієнтація на електронні послуги через зменшення кількості відділень може збільшити ризик кібератак. Залежність від онлайн-каналів вимагає високого рівня кіберзахисту, щоб уникнути потенційних кіберзагроз та втрати конфіденційної інформації. Скорочення відділень викликає втрату довіри серед клієнтів, особливо серед тих, хто використовує традиційні банківські послуги. Недоступність фізичних відділень може призводити до переходу клієнтів до інших фінансових установ або сервісів.

2. Надлишкова ліквідність і надприбутки банків. Чистий прибуток активних українських банків у січні-вересні 2023 року становив 109,86 млрд грн, що в 1,4 рази більше, ніж за весь відносно мирний 2021 рік – 77,53 млрд грн. Перша десятка банків за обсягом прибутку залишається незмінною від початку року: до неї входять всі державні банки, чотири з іноземним капіталом та один – приватний.

На даний момент ці десять фінансових установ є основним джерелом, що приносить 87,5% від сукупного прибутку всіх банків у країні. Незмінним лідером топ-10 залишається «Приватбанк»: 43,4 млрд грн прибутку за 2023 рік. Серед банків з іноземним капіталом лідером є «Райффайзен банк» – за 9 місяців поточного року він заробив 6,14 млрд грн, а серед приватних – ПУМБ, який заробив 5,68 млрд грн за 2023 рік. (рис. 2).

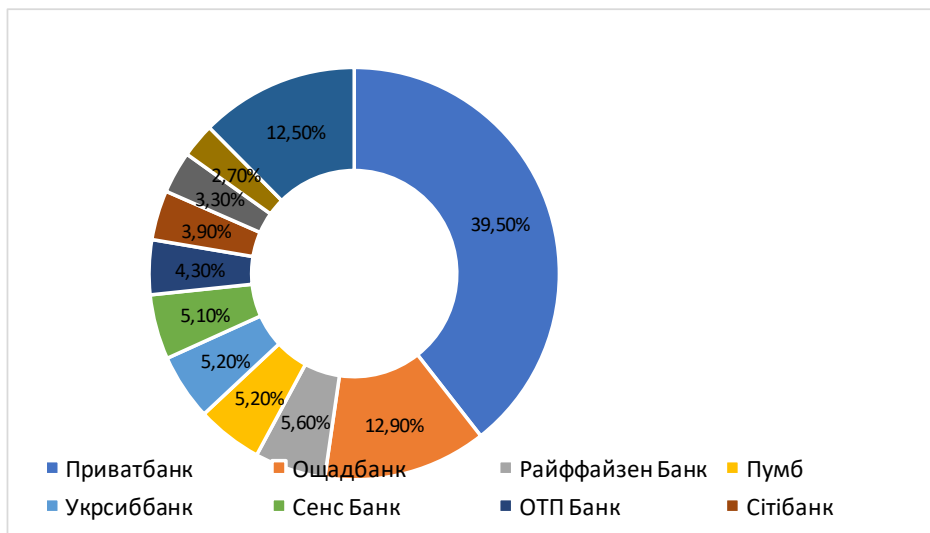

Рис. 2. Найбільші банки України за рівнем прибутку у 2023 році

Джерело: складено за даними [5]

Верховна Рада України на своєму засіданні 21 листопада 2023 р., ухвалила у другому читанні та в цілому законопроект, який стосується додаткового оподаткування прибутків банків. Ставку тимчасово підвищують до 50% за наполяганням Міжнародного валютного фонду, Міністерства фінансів та Національного банку України. Починаючи з 2024 року базова ставка податку на прибуток для банків буде 25% [5].

НБУ надрукував і видав владі 390 млрд грн за 2022 р., наростивши свій портфель ОВДП у 2,3 рази. Далі влада поступово влила ці гроші в економіку — шляхом виплат соціальної допомоги та виплат військовослужбовцям. Військовослужбовці не мають часу, щоб думати про покупки, та й, загалом, споживчі настрої в часи війни не в найкращому становищі. Як результат, купа грошей просто осідає нерухомо в банках. Замість того, щоб використовувати ці вільні кошти для фінансування рекордного дефіциту бюджету чи відновлення зруйнованих активів підприємств та житла, банки продовжують утримувати їх в НБУ, вкладаючи їх в депозитні сертифікати [6].

Депозитні сертифікати можна порівняти із дамбою, яку можна прорвати, якщо зменшаться безпекові ризики та розпочнеться активний процес відновлення економіки. У цьому випадку гривня, яку Національний банк України поглибив через використання депозитних сертифікатів, потрапить в обіг, створюючи додатковий тиск на ціни та валютний курс. Один із способів зменшення цього ризику, який розглядається в НБУ, - це перенаправлення коштів з рахунків у більш довгострокові інструменти. Якщо люди та компанії вкладатимуть гроші у строкові інструменти, такі як депозити чи ОВДП, тоді «прориву дамби» можна уникнути. Але для цього потрібно підвищити рівень фінансової грамотності населення, яке в умовах війни може неадекватно реагувати на існуючі ризики, вкладаючи свої вільні кошти у так звані «фінансові піраміди», погіршуючи стан фінансової безпеки держави та знижуючи рівень банківської безпеки. Для усунення подібних явищ НБУ необхідно активніше боротися з появою подібних «пірамід», своєчасно інформуючи населення про ті структури, які працюють подібним чином. Поки ж цьому явищу не приділяється належна увага.

Хоча єдиним позитивним моментом можна вважати те, що надлишкові кошти, переважно, залишилися в межах банківської системи, а не повністю «вийшли» за її межі, призводячи до

гіперінфляційних процесів. Загалом, стерилізація грошової маси з боку НБУ в Україні в умовах війни забезпечила не тільки безпеку банківського ринку, а й підвищило рівень фінансової безпеки держави, оскільки це позитивно вплинуло на стабілізацію споживчого ринку нашої країни та не призвело до масового зняття депозитів населенням з банківських рахунків.

3. Системі банківських установ України також притаманна проблема в області кредитування. Банки надають кредити, враховуючи облікову ставку, оцінюють ризики, враховують стан та відносини з позичальниками та інші аспекти. Проте не лише вартість кредитів виступає як обмежувальний фактор у кредитуванні. Одним із ключових чинників є відсутність нових проектів та низький платоспроможний попит на кредити через економічну невизначеність [7, 8].

Спад у сфері кредитування, що наступив після 24 лютого, є очевидним явищем. Кредитні ризики досягли критичного рівня, і банки не виражають готовність активно надавати нові кредити підприємствам. Навіть компанії з стабільними доходами не можуть бути впевненими в завтрашньому дні, особливо при наявності загрози ракетних атак від держави-терориста на всій території країни. Цю нестабільність усвідомлюють і підприємці, які, до речі, все рідше звертаються до банків із запитанням про надання нових кредитів. Також причиною низького рівня кредитування є те, що банки не зацікавлені в цьому, оскільки і так отримують високі процентні доходи за розміщення вільних коштів в НБУ.

В умовах війни зазвичай на перший план виходять державні програми, які або гарантуються, або субсидіюються державою. Кредитування триває переважно в межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» та за програмою «Оселя»

У 2022 році обсяги проблемних позик найбільше росли в держбанках: в Ощадбанку – на 26,46 млрд грн, в Укргазбанку – на 15,53 млрд грн. Найбільше відносно зростання NPL порівняно з обсягом проблемних кредитів до 24 лютого – у банків з іноземним капіталом. У деяких установах воно перевищило 540% (рис. 3) [9].

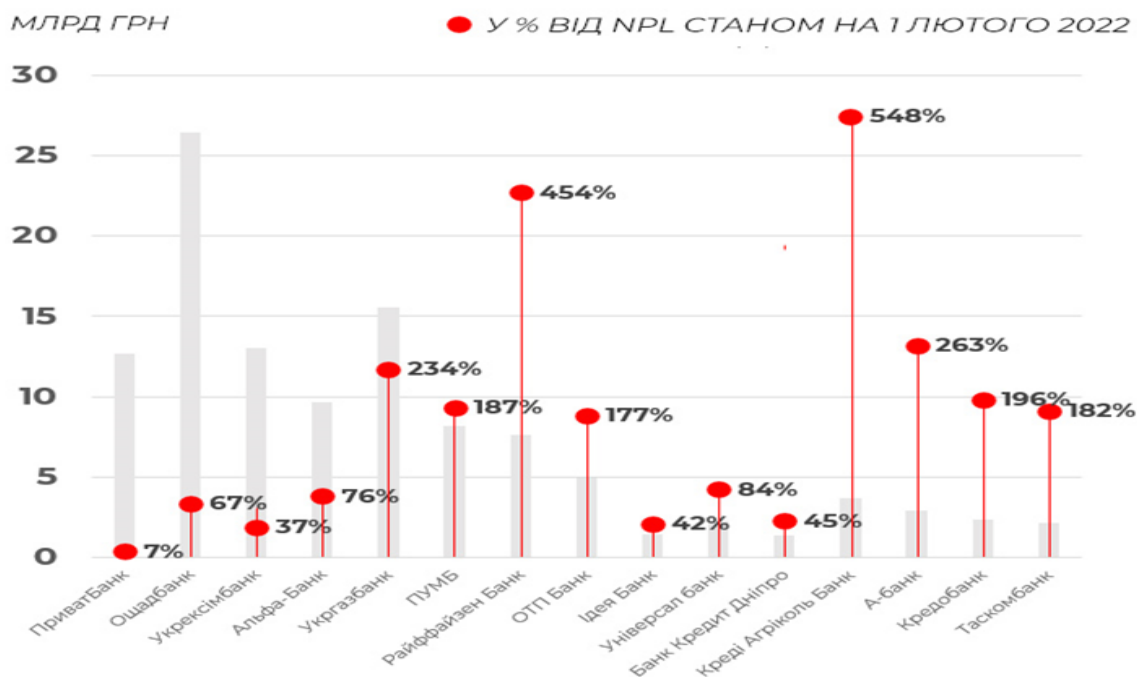

Рис. 3. Обсяги NPL у портфелях деяких українських банків після 24 лютого 2022 року
Джерело: складено за даними [9]

4. Розбалансоване зростання депозитного портфеля. В 2022-2023 рр. збільшились обсяги коштів населення в банках, утім вони переважно акумулюються на поточних рахунках через концентрацію

тимчасово невикористаних виплат військовослужбовцям, бюджетникам та переміщеним особам у системних держбанках. Це є небезпечно, оскільки всі ці кошти можуть вилитися в економіку і створити тиск на інфляцію, що в підсумку вплине на стан фінансової безпеки банківської системи та України загалом.

Тому банкам та уряду важливо сприяти зацікавленості українців у вкладанні коштів у довгострокові інструменти, наприклад, шляхом пропонування привабливих процентних ставок. В іншому випадку, надмірна ліквідність банківської системи може стати «поміжним зарядом», що спричинить ускладнення фінансового становища українців незабаром після довгоочікуваної перемоги.

5. Незабезпечення багатьох відділень банків альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку. Забезпечення банків альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку є критично важливою умовою для забезпечення неперервності діяльності банківських установ, особливо у сучасних реаліях.

Відсутність у роботі банківських установ резервних джерел енергії може призвести до призупинення операцій, втрату даних та порушення обслуговування клієнтів. Також, така ситуація може ускладнити комунікацію між різними відділеннями банку та головним центром управління, що призведе до затримок у передачі важливої інформації, ускладнення моніторингу та управління операціями банку.

6. Кіберризика. За інформацією НБУ у 2022 р. майже усі кібератаки на банківський сектор здійснювались хакерськими угрупованнями, за якими стояла влада країни агресора. Саме тому, враховуючи зростання кількості кібератак, кіберризика для банківських установ України становлять серйозну загрозу та знижують рівень їх фінансової безпеки [10]. Вони можуть включати фішинг, використання шкідливого програмного забезпечення та витік конфіденційної інформації, що може вразити банківські системи та клієнтів. Зловмисники можуть використовувати ці атаки для незаконного доступу до фінансових ресурсів та порушення безпеки банків. Крім того, деніал-сервіс атаки можуть спричинити перерви в роботі банківських систем, порушуючи нормальне функціонування та безпеку. Постійна еволюція кіберзагроз вимагає від банківських установ постійного оновлення та підвищення заходів безпеки для захисту від потенційних атак.

Отже, основними проблемами банківської системи України є скорочення кількості відділень, низький рівень кредитування бізнесу і населення, високий рівень непрацюючих кредитів, надлишкова ліквідність банків, високий рівень кіберзагроз, незабезпечення багатьох відділень банків альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку.

Вирішення актуальних проблем банківської системи в Україні в контексті забезпечення фінансової безпеки вимагає комплексного підходу та впровадження різноманітних заходів. Ось кілька можливих шляхів:

- знизити вартість позичкового фінансування, таким чином стимулювати населення та бізнес до кредитування, що в свою чергу змінить структуру процентних доходів;
- обмежити обсяги депозитних сертифікатів НБУ певним нормативним обсягом, щоб банки мали альтернативу інвестування для зниження надлишкової ліквідності;
- формувати депозитний портфель банків за рахунок довгострокових вкладів для уникнення наслідків надлишкової ліквідності банків;
- запровадити спільну роботу державних інституцій з удосконалення профільного законодавства, запровадження інституту сек'юритизації проблемних активів, створення інфраструктури вторинного ринку NPL тощо;
- впроваджувати інноваційні технології та цифрові рішення для полегшення обслуговування клієнтів та підвищення ефективності банківських процесів;
- розвивати кібербезпеку для сприяння ще більшого поширення безготівкових операцій та новітніх банківських продуктів;
- вдосконалити мережу ефективних відділень з альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку.

Висновки. Отже, повномасштабне вторгнення росії на територію України стало випробуванням для фінансової системи України, в тому числі і для банківської системи України, проте вона

демонструє високу стійкість та адаптивність. Варто визначити, що банківська система України стикається з рядом викликів, пов'язаних як із внутрішніми, так із зовнішніми факторами, такими як геополітичні та економічні турбулентності, цифрова трансформація та еволюція світових фінансових стандартів.

Однак необхідно взяти під нагляд проблеми, які виникли: скорочення кількості відділень, низький рівень кредитування бізнесу і населення, високий рівень непрацюючих кредитів, надлишкова ліквідність банків, високий рівень кіберзагроз, незабезпечення всіх відділень банків альтернативними джерелами енергії та резервними каналами зв'язку. Варто провести вище запропоновані заходи, які можна адаптувати відповідно до конкретних потреб та викликів банківської системи в Україні.

Для підвищення рівня фінансової безпеки як країни загалом, так і окремих банківських установ, НБУ необхідно активніше боротися з появою фінансових «пірамід», своєчасно інформуючи населення про ті структури, які працюють подібним чином, чому поки не приділяється належна увага.

Джерела та література:

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України від 24.02.2022 № 18. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 02.12.2023).
2. Стратегія Національного банку України. URL:<https://bank.gov.ua/ua/about/strategy> (дата звернення: 30.11.2023).
3. Кількість банків в Україні (2008-2023). URL:<https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 01.12.2023).
4. Огляд банківського сектору. Листопад 2023. Національний банк України. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf?v=6 (дата звернення: 01.12.2023).
5. Українські банки отримали рекордні прибутки: хто заробив найбільше. URL:<https://biz.censor.net/n3456159> (дата звернення: 03.12.2023).
6. НБУ: профіцит ліквідності в банківській системі загрожує курсовій стабільності. URL:<https://finbalance.com.ua/news/nbu-profitsit-likvidnosti-v-bankivskiy-sistemi-zahrozhu-kursovyy-stabilnosti> (дата звернення: 01.12.2023).
7. Мікуляк К. А., Кугляр А. А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Modern Economics*. 2023. № 38(2023). С. 84-89. URL:<https://modecon.mnau.edu.ua/the-current-state-of-bank/> (дата звернення: 01.12.2023).
8. Харламов П. Понад третина кредитів у комерційних банках – проблемні. Хто в зоні ризику і що можна зробити. URL:<http://surl.li/gravw> (дата звернення: 02.12.2023).
9. Позичальники перестають платити за боргами: як це вплине на банки та економіку. URL:<https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/16/695956/> (дата звернення: 04.12.2023).
10. Стащук О.В., Борисяк О.В., Шматковська Т.О. Роль банківських інновацій на фінансовому ринку в умовах глобального фінансово простору. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. №4 (24). С.71-79. URL:<https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/636>

References:

1. National Bank of Ukraine.(2022). *About the operation of the banking system during the introduction of martial law*. № 18. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>. [in Ukrainian].
2. National Bank of Ukraine.(2023). *Strategy of the National Bank of Ukraine*. Available at <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy>. [in Ukrainian].
3. Ministry of Finance of Ukraine. (2023). *Number of banks in Ukraine (2008-2023)*. Available at <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>[in Ukrainian].
4. National Bank of Ukraine.(2023, november). *Overview of the banking sector*. Available at https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2023-11.pdf?v=6. [in Ukrainian].
5. Business Censor. (2023, november). *Ukrainian banks received record profits: who earned the most*. Available at <https://biz.censor.net/n3456159>[in Ukrainian].

6. National Bank of Ukraine.(2023). *NBU: liquidity surplus in the banking system threatens exchange rate stability*. Available at <https://finbalance.com.ua/news/nbu-profitsit-likvidnosti-v-bankivskiy-sistemi-zahrozhu-kursoviy-stabilnosti> [in Ukrainian].

7. Mikulyak, K., Kuhlyar, A. (2023). The current state of bank lending in Ukraine. *Modern Economics*. № 38. 84-89. Available at <https://modecon.mnau.edu.ua/the-current-state-of-bank>. [in Ukrainian].

8. Kharlamov, P. (2023, February 6). *More than a third of loans in commercial banks are problematic. Who is at risk and what can be done*. Available at <http://surl.li/gravw> [in Ukrainian].

9. Economic truth. (2023, January 16). *Borrowers Stop Paying Debts: How It Will Affect Banks and the Economy*. Available at <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/16/695956>. [in Ukrainian].

10. Borysjuk, O., Stashchuk, O., Shmatkovsjka, T. (2020). The role of banking innovation in the financial market in the conditions of the global financial space. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. № 4 (24). 71–79. Available at <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/636>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.01.2024 р.